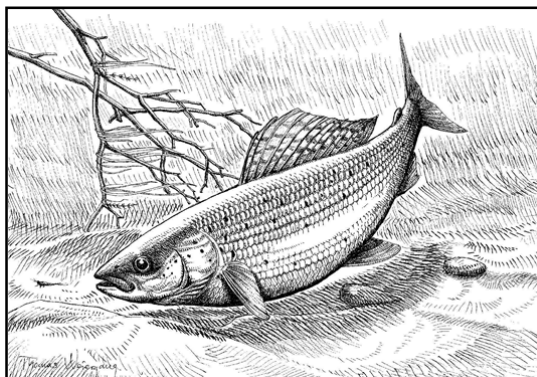

Status for stalling og bækørred 2014

Niels Jepsen

Juni 2015

Sammenfatning

DTU Aqua har siden 2011 hvert år undersøgt lange strækninger af fire jyske vandløb for forekomst af stalling og bækkørreder. Resultaterne har vist, at bestandene af både stalling og bækkørred er mindre end "normalt" og at meget tyder på, at år-til-år overlevelsen for både ørred og stalling er ret dårlig. Resultaterne tyder på, at de større fisk simpelthen forsvinder. Årsagen til dette siger resultaterne ikke noget om, men da der ikke fiskes ret meget (eller slet ikke) på de undersøgte strækninger, kan det ikke være lystfiskeri. De undersøgte vandløb var i fin tilstand med gode habitater og fin vandkvalitet og alle fiskene virkede sunde og raske. Derfor er det overvejende sandsynligt, at den dårlige overlevelse skyldes prædation. Her er skarv, odder og mink de mest oplagte kandidater. I dette notat fremlægges resultaterne fra 4 års undersøgelser og desuden suppleres med resultater fra Kongeåen, der også viser dårlig bestandsudvikling hos stallingen.

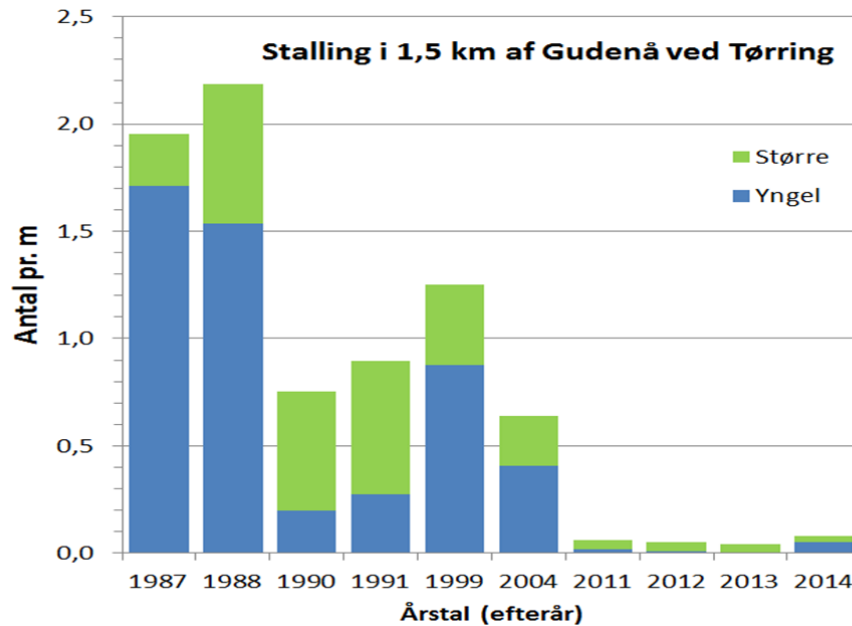
Baggrund

På grund af en kraftig tilbagegang har stallinger over hele landet været fredede siden 2011. DTU Aqua arbejder på at dokumentere omfanget af bestandsnedgangen og forsøge at forklare hvad årsagen kan være. Dette blev gjort ved at udvælge og undersøge forskellige vandløbsstrækninger. Strækningerne blev grundigt el-befiskede, stalling-, ørred- og lakseyngel blev optalt og alle større stallinger blev PIT mærkede, så de kan genkendes ved senere befiskninger. I alt 6 stationer i Gudenå, Omme Å, Grindsted Å og Råsted Lilleå blev udvalgt. Stationerne blev gennemfisket (el-fiskeri fra båd og ved vadning) i juni- august. Der er tale om strækninger fra 400 m til 5 km længde, hvor alle fisk blev registrerede og alle stallinger over 15 cm blev desuden forsynet med et PIT mærke. Også de større ørreder (> 25 cm) blev registrerede og i nogle tilfælde PIT mærkede. I Gudenåen, hvor der tidligere er udført undersøgelser af forekomsten af yngel, er bestanden af ørred- og stallingyngel beregnet. Befiskningerne blev gennemført som planlagt i 2011, 2012, 2013 og 2014 og der findes således god information om overlevelse (og vækst) for de mærkede fisk.

Udviklingen i stallingbestanden

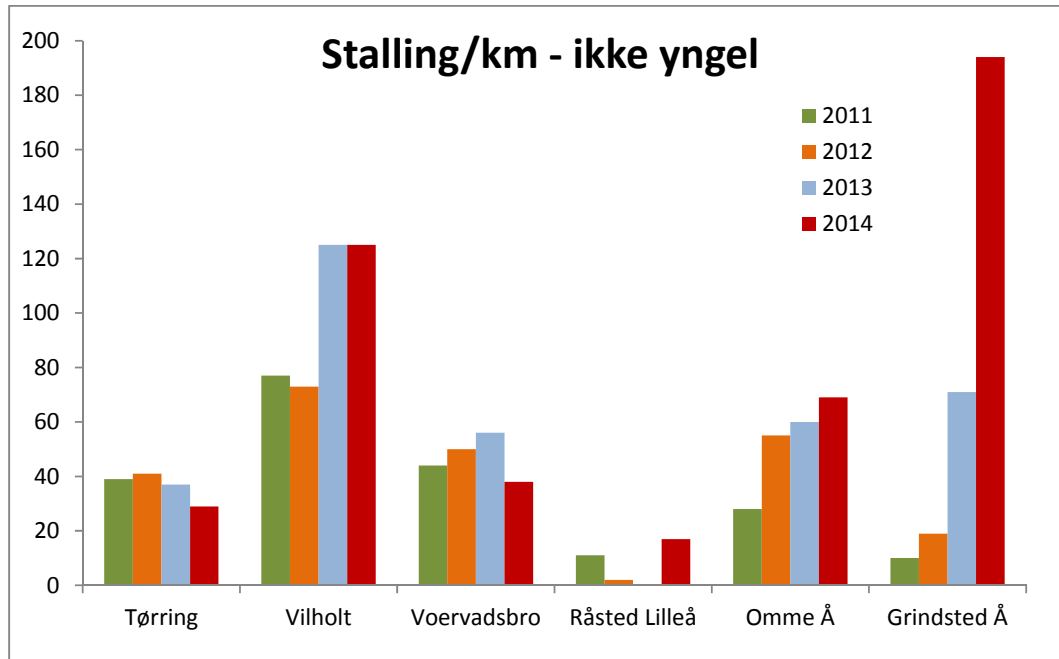
Resultaterne fra de første tre års undersøgelser viser, at bestandene af stalling og større ørred (bækkørred) var på et meget lavt niveau i forhold til resultater fra tidligere undersøgelser. Der er ikke fundet dokumentation for årsagen til bestandsnedgangen, men det virker mest sandsynligt at det er prædation fra skarv, der er den vigtigste faktor (Jepsen m.fl. 2014). Der har ikke været strenge vintre siden 10/11 og der er flere steder observeret en stigning i antallet af stallinger siden 2011. Ved Vilholt i Gudenå var der f.eks. i 2014, 0,6 stk. yngel pr. m vandløb. Det svarer til ca. 50 % af tidligere tiders tæthed af yngel, men antallet af store stallinger er stadig lille, sammenlignet med tidligere. Ved tidligere undersøgelser i øvre Gudenå ved Tørring blev der fundet ca. 0,5 stk. stallingyngel pr. m. vandløb, men nu er bestanden kun på under 5 % af dette. Der

er også langt færre større stallinger ved Tørring end tidligere, så bestanden ved Tørring er gået meget tilbage og er stadig lille (se figur 1). Her udføres der p.t. en radiotelemetri-undersøgelse, der skal forsøge at afklare hvad der bliver af de større stallinger og ørreder.

Figur 1: Udviklingen i bestanden af stalling i Gudenåen ved Tørring

På figur 2 kan man se, at for ældre stallinger (> 1 år) har der været en mindre fremgang på alle stationer i Vestjylland. Selv i Råsted Lilleå, hvor der i 2013 kun fangedes 2 stallinger på hele det 5 km lange stræk, blev der i 2014 fanget hele 48 stallinger, heraf dog kun to over 30 cm. Dette tyder på, at selv de ganske få individer, der var tilbage i åen, har haft succes med gydningen.

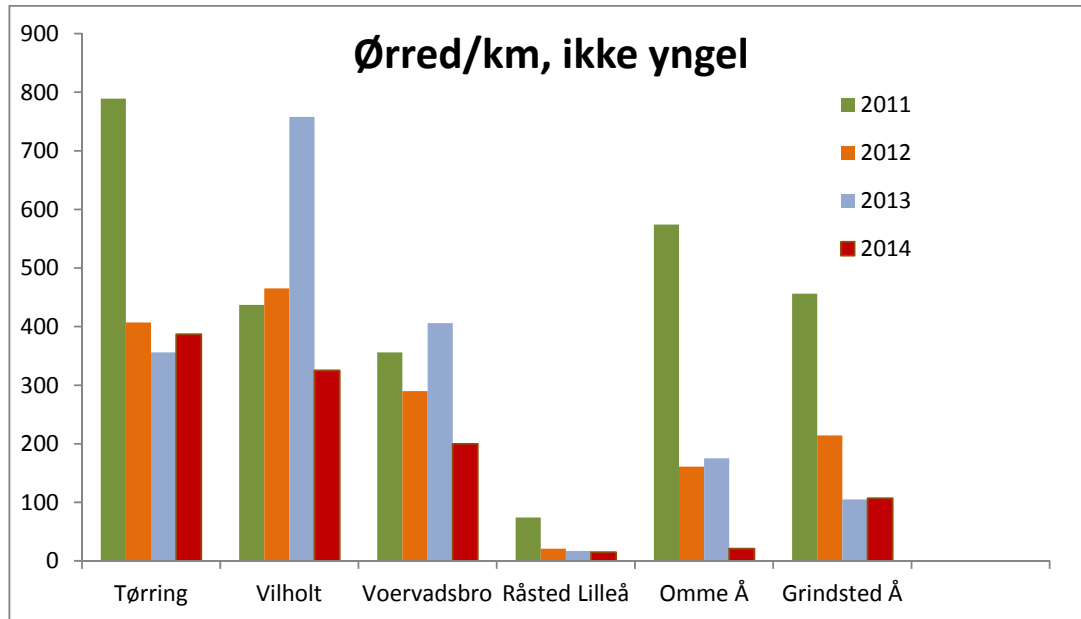

Figur 2: Tætheder af stalling på 6 undersøgte stationer. De tre første er fra Øvre Gudenå.

Overordnet har vi nu en meget bedre og mere detaljeret viden om stallingerne i de 4 vandløb, der indgår i undersøgelsen og de store forskelle der er mellem disse. Det ser således ud til at der generelt er fremgang i Omme Å og Grindsted Å, stabilisering på et lavt bestandsniveau i Gudenåen, medens situationen i Råsted Lilleå (og hele Storå-systemet) fortsat er meget usikker og stallingen her stadig må siges at være truet.

Bækørred

I de fire år hvor vi har undersøgt stallingerne er også antallet af "større ørreder" opgjort og på figur 3 ses det, at der er noget flere ørreder end stallinger, men at antallet er faldende på de fleste stationer. Det er kendetegnende, at selv på strækninger hvor der er god tæthed af ørreder mellem 15 og 25 cm, er der meget få over 30 cm. I 2012 og 2013 blev også de større (> 25 cm) ørreder PIT-mærkede (undtaget Omme Å). Der har været talrige rapporter om nedgang i antallet af store bækørreder i mange vandløb, og vi håber, at de ekstra informationer fra disse 4 vandløb, kan hjælpe med til også at give en forklaring på hvad der sker med bækørrederne, eller i hvert fald med at fastlægge hvornår (hvilken alder) ørrederne forsvinder. Da stationerne blev fisket igennem igen året efter, giver antallet af genfangster et udtryk for hvor stor overlevelse, der har været fra et år til det næste. Vi kalder det her relativ overlevelse, men det er altså blot udtryk for hvor mange af de mærkede fisk, vi finder året efter.

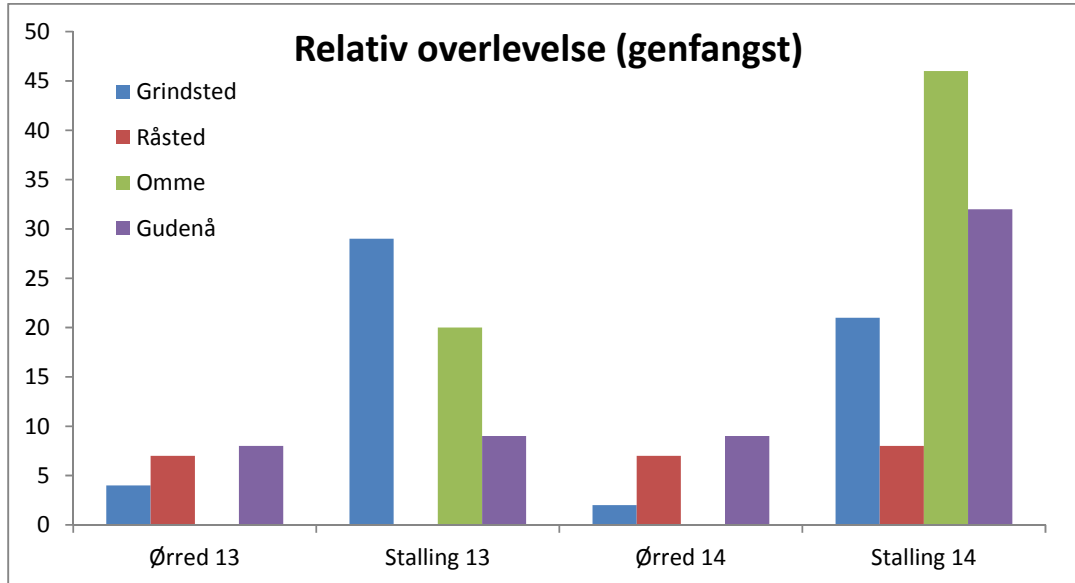

Figur 3: Tætheder af ørred på 6 undersøgte stationer. De tre første er fra Øvre Gudenå.

I tabel 1 og på figur 4 ses det, at der var en meget dårlig (relativ) overlevelse for de bækkørreder, der blev mærkede i 2012 og 2013. Derimod ser det ud til at stallinger i Grindsted Å og især i Omme Å har en god overlevelse.

	Relativ overlevelse 12 - 13 (%)*	Relativ overlevelse 13 - 14 (%)*
Grindsted ørred	4	3
Grindsted stalling	29	21
Råsted ørred	7	8
Råsted stalling	0	33
Omme å stalling	20	46
Gudenå ørred	8	19
Gudenå stalling	9	32

Tabel 1: Genfangster af PIT-mærkede ørred over 30 cm og stallinger i 2013. * genfangstprocenten er ikke udtryk for den faktiske overlevelse, da effektiviteten ved el-fiskeriet er under 100 % og da mærkede fisk kan være vandret ud af området.

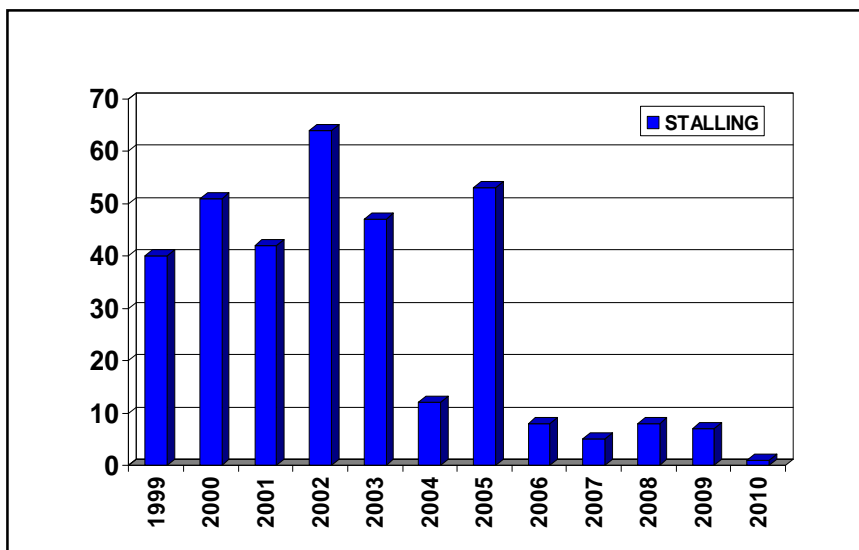
Figur 4: Resultaterne fra tabellen vist på graf.

Det generelle billede er altså, at der er meget langt imellem bækkørrederne i åerne og at disse har ringe overlevelse. Især er det overraskende, at vi gennem 4 års elfiskeri på 3-5 km strækninger af hvad der førhen var kendt som "gode bækkørredvandløb", kun har set ganske få individer over 35 cm.

Fiskene i Kongeåen

På trods af, at Kongeåen ikke har været en del af stalling overvågningen, er der en del informationer tilgængelige fra dette vandløb, tilvejebragt gennem sportsfiskernes registreringer og to DTU Aqua undersøgelser. Derfor er det relevant her at give et overblik over situationen i Kongeåen også.

I Kongeåen, der har haft en meget stor bestand af stalling, har der siden år 2000 været tegn på, at bestanden var i tilbagegang. Først og fremmest blev dette drøftet blandt lokale lystfiskere, der oplevede tilbagegang fangster og i antallet af stallinger i åen (ringende fisk). Dette afspejledes også i fangstindberetningerne. Nedenfor præsenteres nogle af de informationer, der er tilgængelige om stalling og ørred i Kongeåen. Tilsammen tegner de et billede af et vandløb, hvor bestanden af både bækkørred og stalling er gået meget tilbage, men som trods alt klarer sig på et lavt niveau, og hvor der ser ud til at der er en beskedent stigning i antallet af stallinger de sidste par år.

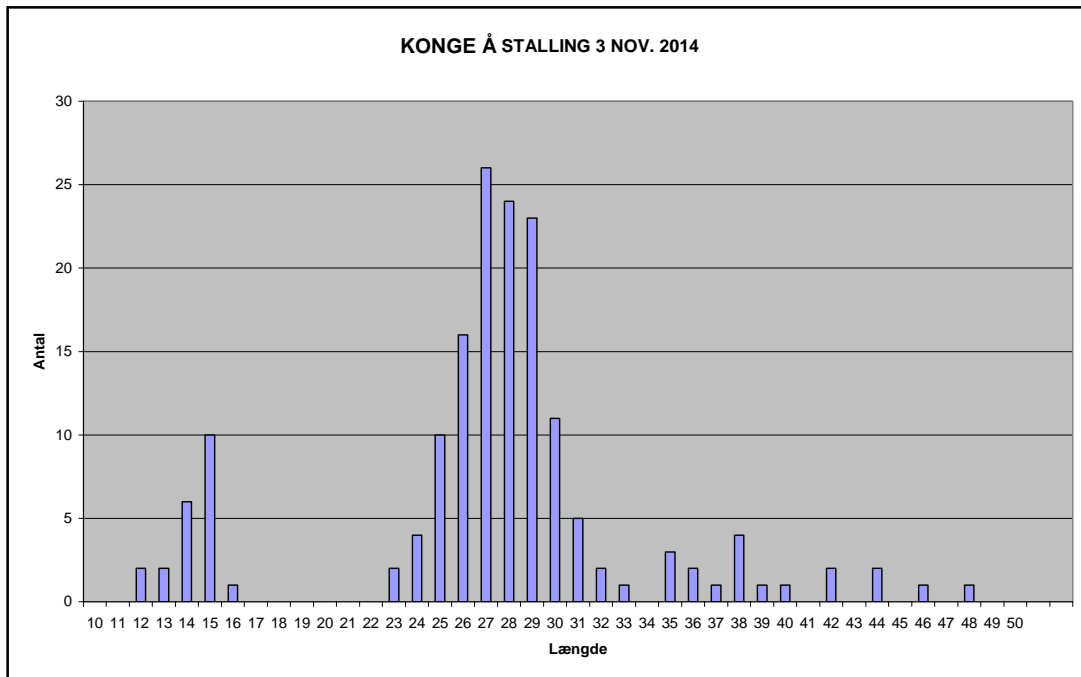
Figur 5: Antal stalling indberettet til V.O.S.F., et udtryk for hvor mange der fanges i øvre Kongeå/Vejen Å.

Tidspunkt for undersøgelsen	Stalling pr. km.	Fanget i alt	Ansvarlig
September 2006 (Vejen Å, 2,5 km)	12	30 (19-43 cm)	Ribe Amt
September 2006 (Hovedløb, 6 km)	2,5	15 (10-43 cm)	Ribe Amt
Vinter 09/10 (Hovedløb, 43 km)	7,8	377 (yngel+ældre)	VOSF/SSF
Maj 2010 (Hovedløb 1,1 km)	0,9	1	VOSF/SSF
June 2013 (Vejen Å, 3,9 km)	1,3	5 (ældre)	DTU
November 2014 (Hovedløb 20 km)	18	360 (12-48 cm)	DTU
Gennemsnit for Gudenå før 2004	500	(se Figur 1)	

Tabel 2: Sammenstilling af resultaterne fra de forskellige undersøgelser i Kongeå, hvor man kan sammenligne tætheden, der er ganske lav i forhold til førhen, hvor der sandsynligvis var samme tæthed som i Gudenå før år 2004.

Stalling fra Kongeå nov. 2014

Figur 6: Størrelsesfordelingen af 163 stalling fanget i Kongeåen 2014.

Bækørred i Kongeåens hovedløb

I lighed med mange andre steder har det også været tydeligt, at bestanden af bækørred i Kongeåen er gået meget tilbage over det seneste årti. Således blev der også registreret bækørreder (ørreder over 25 cm) i forbindelse med ovennævnte undersøgelser. Fra disse er det tydeligt, at også i Kongeåen er bestanden af bækørred meget langt fra god. Således blev der registreret mellem 1 og 5 ørreder/km i perioden 2009 – 2014 og dette er langt under hvad man forventer i et vandløb af den størrelse og type som Kongeåen fra Knagmølle til Foldingbro.

Bækørred – et sjældent syn?